

STUDENT REGIONAL ASSOCIATIONS AT THE KYIV POLYTECHNIC INSTITUTE IN THE FIRST DECADE OF THE 20TH CENTURY: LEGAL AND REGULATORY FRAMEWORK OF ACTIVITY

Abstract: The papers analyse the legal foundations and organizational principles of student regional associations at the Kyiv Polytechnic Institute during the first decade of the twentieth century. The research focuses on the historical conditions under which these student organizations emerged and functioned, as well as on the legal framework that regulated their activities within the Russian Empire. Special attention is given to the influence of the Temporary Rules on Societies and Unions of 1906 and subsequent regulations governing student organizations and meetings, which created the formal basis for the establishment of such associations.

The study is based on archival materials from the Kyiv Polytechnic Institute collection preserved in the State Archives of Kyiv. These documents include petitions for permission to establish regional associations, requests to organize meetings, reports on their activities, and statutes submitted for approval to the institute administration. Through the analysis of these sources, the article reconstructs the procedure for the legalization of student associations and examines the mechanisms through which the institute administration supervised their activities.

Emphasis is placed on the analysis of founding documents, including the statute of the Oryol regional association and the report of the Poltava association. These sources make it possible to identify the main goals, organizational structure, and forms of activity of the student communities. The research shows that the associations were primarily oriented toward providing financial and moral support to students from the same region, especially those who faced economic difficulties while studying. Mutual aid funds, regular meetings, and cultural or educational initiatives formed an important part of their activities.

The papers also demonstrate that the internal organization of these associations relied on elected governing bodies and relatively democratic decision-making procedures. At the same time, their functioning remained under the supervision of the institute administration, which controlled the approval of statutes, the organization of meetings, and the use of institutional premises. Overall, the study highlights the role of regional student associations as an important form of student self-organization and mutual support within higher education institutions in the early twentieth century.

Keywords: students, regional student associations, Kyiv Polytechnic Institute, legal framework, first Decade of the 20th century

* *Zhovta Ilona* – PhD in History, Lecturer at the Department of History, Faculty of Sociology and Law, National Technical University of Ukraine 'Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute' (Kyiv, Ukraine);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6620-8272>; e-mail: kovtach8316@gmail.com

Ілона Жовта*

ЗЕМЛЯЦТВА СТУДЕНТІВ КИЇВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ У ПЕРШЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ 20 СТ.: НОРМАТИВНО- ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація: У статті досліджено нормативно-правові засади діяльності земляцтв студентів Київського політехнічного інституту у перше десятиліття 20 ст. Проаналізовано умови їх створення та функціонування у контексті законодавства Російської імперії. На основі архівних матеріалів фонду Київського політехнічного інституту Державного архіву міста Києва відтворено процес легалізації студентських об'єднань, порядок затвердження їх статутів, організацію зібрань і щоденну діяльність земляцтв. Особлива увага приділяється аналізу установчих документів, зокрема статуту Орловського земляцтва 1908 р. та звіту Полтавського земляцтва 1908 р., які дозволяють простежити структуру, управління та функціональні напрями цих організацій.

Дослідження показує, що земляцтва були легальними студентськими об'єднаннями, які діяли під контролем адміністрації Інституту та були орієнтовані передусім на надання матеріальної, моральної та соціальної підтримки студентам-землякам. Основними напрямками їх діяльності були організація матеріальної допомоги, проведення регулярних зібрань, культурно-просвітницьких заходів, а також підтримка взаємодії та спілкування між студентами з одного регіону як на території Інституту, так і за його межами. Такі заходи сприяли збереженню регіональних зв'язків і соціальній комунікації.

Внутрішня організація земляцтв базувалася на виборності керівних органів і демократичних принципах управління. Правління, до складу якого входили голова, секретар, скарбник і додаткові обрані члени, відповідало за фінансове забезпечення діяльності, організацію заходів і контроль за наданням допомоги членам. Голосування проводилося відкрито або таємним способом, рішення ухвалювалися більшістю голосів, що забезпечувало прозорість і демократичність управління.

Таким чином, земляцтва не були політичними організаціями, а легальними студентськими спільнотами, діяльність яких мала соціальне та матеріальне спрямування, що було особливо важливим для студентів із небагатих верств населення. Дослідження дозволяє глибше зрозуміти особливості студентських організацій, соціальної взаємодопомоги та самоврядування у вищих навчальних закладах на початку 20 ст., демонструючи, як студенти поєднували власні потреби з регламентованими правилами інституту.

Ключові слова: студенти, земляцтво, Київський політехнічний інститут, нормативно-правові засади, перше десятиліття 20 ст.

* Жовта Ілона Іванівна – доктор філософії з історії, викладач кафедри історії факультету соціології і права, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна); ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6620-8272>; e-mail: kovtach8316@gmail.com

Постановка проблеми. У 19 – перших десятиліттях 20 ст. на території України, яка входила до складу Російської й Австро-Угорської імперій, в університетах діяли земляцтва, які об'єднували земляків, з метою допомоги та співпраці. Для цього створювалися каси взаємодопомоги, проводилися спільні засідання та заняття для самоосвіти. Переважно до земляцтв входили студенти з небагатих верств населення, як то було в Університеті Св. Володимира у Києві, так як діти заможних батьків отримували всю підтримку від родичів і намагалися триматися на відстані від інших вихованців, що були учасниками студентських організацій¹.

У Київському політехнічному інституті, який був створений у 1898 р. і став першим вищим закладом у місті, що надавав технічно-інженерну та сільськогосподарську², почали формуватися земляцтва у перше десятиліття 20 ст. Основою для їх законної діяльності стали «Тимчасові правила про товариства і спілки», видані 4 березня 1906 р. в Російській імперії, які дозволяли створення організацій і профспілок. На противагу політичним об'єднанням студентів, земляцтва велику увагу приділяли соціалізації між земляками, культурно-просвітницьким заходам і фінансовій підтримці студентів³.

Метою статті є охарактеризувати нормативно-правові засади діяльності земляцтв студентів Київського політехнічного інституту у перше десятиліття 20 ст. Для досягнення мети передбачено: висвітлення основних засад організації земляцтв; аналіз установчих документів земляцтв – звіту та статуту, які збереглися до наших днів.

Огляд джерел і літератури. Джерельною базою дослідження є архівні матеріали з фонду 18 «Київський політехнічний інститут» Держархіву міста Києва, зокрема, справа 760, де зібрано документи, що посвідчують створення земляцтв, прохання про затвердження Інститутом їх статутів, про дозвіл зібрання для вирішення поточних питань чи організації каси взаємодопомоги, звіт діяльності і т.п.⁴, які дозволяють реконструювати функціонування об'єднання студентів-земляків на основі установчих документів.

Історіографія проблеми налічує низку досліджень. Так, стаття В. Мокляка розкриває діяльність земляцтв як однієї з форм студентських самоврядних організацій університетів України другої половини 19 ст. та їх правове регулювання⁵. Доробок Л. Могильного присвячений земляцтвам студентів Університету Св. Володимира у 19 – початку 20 ст.⁶ Праці А. Чуткого висвітлюють діяльність об'єднань греків⁷ і поляків⁸, у тому числі їх

¹ Могильний Л.П. Життя студентів та студентські земляцтва в Київському університеті Святого Володимира. *Глея*. 2014. Вип. 90. С. 410-42.

² Янковий В.В., Стефанович Д.Л. Київська політехніка: початок історії. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. С. 172.

³ Ibid. С. 163.

⁴ Прохання студентів про дозвіл сходок і зібрань. *Держархів м. Києва*. Ф. 18. Оп. 1. Спр. 760. 183 арк.

⁵ Мокляк В. Земляцтва як одна із форм студентського самоврядування університетів України (друга половина XIX ст.). *Педагогічні науки*. 2012. № 54. С. 118-121.

⁶ Могильний Л.П. Життя студентів та студентські земляцтва в Київському університеті... С. 41-44.

⁷ Чуткий А. Греки в Київському комерційному інституті: дослідження біографій студентського періоду та спроби самоорганізації. *Сторінки історії: збірник наукових праць*. 2021. Вип. 52. С. 121-153.

⁸ Чуткий А. Невідомий аспект з історії польської громади Києва початку XX ст.: Польський гурток та Варшавське земляцтво у Київському комерційному інституті (1908-1914 pp.). *Europa orientalis Studia z dziejów Europy Wschodniej i Państw Bałtyckich*. 2015. № 6. С. 11-34.

земляцтв, і Бессарабське у Київському комерційному інституті в 1908-1914 рр.⁹

Ґрунтовою працею, яка присвячена історії Київського політехнічного інституту у перше десятиліття 20 ст., є доробок В. Янкового і Д. Стефановича «Київська політехніка: початок історії»¹⁰, де описано загальне тло розвитку науки і техніки у 19 ст., та потреба у створенні вищих навчальних технічних закладів, заснування Інституту, його відомих професорів, зазначено про діяльність студентів, зокрема у революційних рухах. Натомість, земляцтвам присвячено не так багато згадок у дослідженні. Тому ми робимо першу спробу детально охарактеризувати нормативно-правові засади функціонування земляцтв у Київському політехнічному інституті.

Виклад основного матеріалу. Щоб створити земляцтво у Київській політехніці потрібно було звернутися з проханням до директора закладу, і за згоди декана факультету й очільника Інституту, отримувалося посвідчення про заснування. У документах можна побачити отримання дозволу на діяльність Нижегородського та Уральського земляцтв¹¹. Така вимога була спричинена революційною діяльністю студентів Інституту кінця 19 – початку 20 ст.: участь у демонстраціях, протестах, незаконних зібраннях, які мали антидержавницький характер. У Держархіві м. Києва ми знаходимо низку документів, які характеризують звільнення того чи іншого студента за участь у незаконних мітингах чи зібраннях, починаючи з 1898 р.¹²

У 1902-1905 рр. в інституті працювали підпільні осередки політичних партій, а також діяла таємна друкарня. Крім того, на території закладу були створені сховища нелегальної літератури, що у 1904 р. були виявлені владою, а Київське губернське жандармське управління за цими фактами розпочало розслідування та допити. Активну участь студентство брало у революційних процесах 1905-1907 рр.¹³ Тому не дивно, що керівництво Інституту в оголошенні до студентської спільноти від 23 вересня 1908 р. чітко прописувало, що будь-яке зібрання не має порушувати порядок у закладі та хід занять¹⁴. Для того і встановлювало контроль на об'єднаннями студентів, щоб наглядати за їх діяльністю.

Дуже цікавим для нас є питання, чи були земляцтва легальними організаціями із прихованою політичною складовою. Як стверджується у дослідженні В. Янкового і Д. Стефановича: земляцтва частково замінили студентські об'єднання політичного характеру¹⁵. Нам складно повністю погодитися з цим твердженням, бо для цього потрібен аналіз учасників демонстрацій і заворушень та співставлення їхніх прізвищ з учасниками земляцтв, що виглядає складно, оскільки велика кількість документів не збереглася. Але в одному з архівних документів ми знаходимо інформацію про обшуки у помешканні учасників Орловського земляцтва студентів Д. Дмитрієва, О. Русанова й А. Сівцова, в яких було забрано особисті речі та протоколи, печатку та статут організації. Оскільки

⁹Чуткий А. Личные дела членов Бессарабского землячества студентов Киевского коммерческого института как ценный источник к истории Молдавии и украинско-молдавских отношений в начале XX века. *Moldoscopy (probleme de analiza politica)*. Chisinau, 2018. № 3 (LXXXII). S. 155-176.

¹⁰Янковий В.В., Стефанович Д.Л. Київська політехніка: початок історії... 244 с.

¹¹Держархів м. Києва. Ф. 18. Оп. 1. Спр. 760. Арк. 1, 3.

¹²Держархів м. Києва. Ф. 18. Оп. 1. Спр. 18. 98 арк.

¹³Янковий В.В., Стефанович Д.Л. Київська політехніка: початок історії... С. 154-162.

¹⁴Держархів м. Києва. Ф. 18. Оп. 1. Спр. 760. Арк. 6.

¹⁵Янковий В.В., Стефанович Д.Л. Київська політехніка: початок історії... С. 163.

жандармське управління не знайшло дозволу, що організація є легальною, то виникли проблеми у студентів, і тому правління земляцтва просило надати Університет підтвердження про офіційну діяльність об'єднання¹⁶. У цьому випадку значним виявляється те, що у поліції була причина запідозрити студентів у нелегальних діях, на жаль, складно сказати, що спонукало проводити обшук. Але це наштовхує нас на думку, що серед учасників земляцтв могли бути студенти, які займалися незаконною політичною діяльністю.

До правління закладу надходила інформація про функціонування того чи іншого об'єднання. Зокрема, в архіві міститься «Звіт про діяльність Полтавського земляцтва» 1908 р., в якому детально описано засідання, про пошуки фінансування кас взаємодопомоги, склад правління та перелічено його членів і суми. Особливу увагу у звіті було спрямовано на обговорення надходження коштів з директором закладу від організації лекцій, спектаклів чи написання рефератів, і що дозволено було студентам влаштувати, а що заборонялося¹⁷. Таким чином, Інституту надавалися зібрані дані про функціонування об'єднання, учасників та основні види заходів, які планувалися, що дозволяло керівництву Інституту наглядати та подекуди контролювати роботу земляцтв.

Кожне земляцтво надсидало прохання на кожне зібрання з поясненням причини заходу. Зокрема, в архівній справі зберігаються звернення від Полтавського, Роменського, Північно-Західного краю, Катеринославського, Вірменського, Астраханського, Кременчуцького, Одеського й ін., щоб влаштувати засідання для утвердження статуту земляцтва, обрання голови, чи створення каси самопомоги, або ж слухання звіту роботи за певний період, або ж організації вечора тощо¹⁸.

Варто зауважити, що найбільше звернень від земляцтв, якщо передивитися архівні документи, було зумовлене саме вирішення установчих питань, насамперед формування каси взаємодопомоги. У звіті Полтавського земляцтва 1908 р. йшлося про перше засідання, на якому першочергово почало вирішуватися питання створення скарбниці, яка мала закласти підвалини матеріального забезпечення земляків через проведення як освітніх, так і культурних заходів, що погоджувалися з керівництвом закладу¹⁹.

Крім того, у Київському політехнічному інституті, діяли й інші організації, які збиралися саме через надання фінансового забезпечення студентам. Зокрема, одна з них – «Братство допомоги», яке, як і земляцтва, мало статут, звітувало та збирало кошти²⁰. На нашу думку, створення земляцтв і подібних організацій було спричинене в основному незадовільним фінансовим становищем деяких студентів, і бажанням підтримки один одного у студентській спільноті.

Цікавим моментом є також той факт, що земляцтва, надаючи кошти допомоги своїм студентам, мали звітувати перед економічною комісією Інституту. Зокрема, йдеться про те, що члени Полтавського земляцтва надавало документи – посвідчення про матеріальне

¹⁶ Держархів м. Києва. Ф. 18. Оп.1. Спр. 760. Арк. 145.

¹⁷ Ibid. Арк. 34–35зв.

¹⁸ Ibid. Арк. 8, 10, 16, 18, 22, 38, 63, 113.

¹⁹ Ibid. Арк. 34.

²⁰ Ibid. Арк. 33.

становище учасників організації²¹. Тобто, усі фінансові витрати та надходження мали бути чітко відображені у звітності земляцтва й були під контролем Інституту.

Як ми вже зазначали вище, кожне земляцтво розробляло статут, який погоджувався з правлінням Інституту, адже 11 липня 1907 р. були запроваджені «Правила про студентські організації та про влаштування зборів», які визнавали протизаконними студентські організації, що не мали затверджених Радою університету установчих документів²². Будь-яке зібрання в університеті мало затверджувати статут: знаходимо інформацію про утворення установчого документу навіть Шаховим гуртком Політехніки²³. Це давало змогу керівництву вузу краще контролювати діяльність різного роду зібрань.

До нас дійшов тільки «Статут Орловського земляцтва» 1908 р., який складається з 9 розділів, які, у свою чергу, – з 25 параграфів. Основною метою діяльності земляків вказувалося надання матеріальної та моральної підтримки учасникам. Відповідно до документу земляцтво складалося з почесних членів, які могли бути будь-якими людьми з того краю і робити внесок до скарбниці щорічно по 5 руб. чи одноразово 25 руб; дійсних членів, які мали бути вихідцями з регіону та навчатися в Інституті; та тих членів, що надавали фінансову допомогу, але могли походити з будь-яких регіонів. Керувати земляцтвом мали право тільки дійсні члени. Зміни до Статуту могли вносити лише при загальному голосуванні²⁴, що дозволяло всім учасникам впливати на організацію та функціонування земляків.

Прописувалося фінансове забезпечення земляцтва, яке складалося як з внесків, так і прибутків від вечорів, спектаклів та інших заходів. Управління обиралося загальним зібранням, яке мало сходитися один раз на місяць і вважалося законним, коли була більше ніж половина учасників. Інколи збиралося лише Правління земляцтва або певна група його учасників, за умови присутності однієї четвертої від усіх земляків. Голосування було відкрите і приймалося більшістю голосів²⁵, що забезпечувало демократичність процесу.

Велику роль відігравало Правління земляцтва. У статуті чітко розписувалися функції керівництва земляцтва. Зокрема, йшлося про те, як має бути організовано збір коштів, з'ясування рівень потреби у коштах членів організації, звітування перед економічною комісією, видача коштів на певний термін, скликання загальних зібрань, створення заходів для моральної підтримки членів і т.п. До Правління входили голова, секретар, скарбник, двоє інших членів, які обиралися таємним голосуванням раз на рік. У кожного були свої функції: голова вів засідання як правління, так і загальних зборів; скарбник опікувався фінансовими справами, видавав суми не більше 3 руб. за раз, і то якщо у нього не буде сумнівів щодо студента (за яким критерієм це визначалося невідомо) й обов'язково звітував раз на рік; а секретар мав вести протоколи засідань, які до сьогодні не віднайдені²⁶. На нашу думку, найбільше відповідальності лягало саме на скарбника та його організацію скарбниці, у тому числі видача коштів.

²¹ Ibid. Арк. 35-35зв.

²² Янковий В.В., Стефанович Д.Л. Київська політехніка: початок історії... С. 163.

²³ Держархів м. Києва. Ф. 18. Оп. 1. Спр. 760. Арк. 117.

²⁴ Ibid. Арк. 151, 153зв.

²⁵ Ibid. Арк. 151зв.

²⁶ Ibid. Арк. 152-152зв.

На зібрання Правління земляцтва могли приходити будь-які учасники земляцтва. Головною метою правління була організація фінансової допомоги та контроль коштів, а також моральна підтримка студентів. Капітал земляцтва складався з основного (25% від усіх коштів) й оборотного, що зберігався в ощадкасі. Чітко було прописано, що у скарбника на руках не могло бути більше 10 руб.²⁷, що, на нашу думку, позбавляло зосередження усіх надходжень в одних руках, і тим самим зловживанням з боку скарбника земляцтва. Значну увагу приділялося також позичкам студентів, які могли бути короткостроковими та довгостроковими. Короткострокові визначалися як позичка на суму до 3 руб. на термін до одного семестру, а довгострокові – до 20 руб. на один рік²⁸. Таким чином, основна діяльність земляцтва спрямовувалася на фінансування студентів, які могли взяти кошти для покращення свого становища, та контроль за фінансами.

Земляцтва влаштовували зібрання, переважно в аудиторіях корпусів Київського політехнічного інституту. До керівництва закладу надходили повідомлення з проханнями надати аудиторію, зокрема від Донського земляцтва. Були випадки, коли влаштовували спільні трапези. Знаходимо інформацію про такі події в Одеському, Білоцерківському, та Рівненському земляцтвах. Останні просили керівництво надати для цього приміщення інститутської столової. Рівненське земляцтво планувало захід-вечерю на Різдво поза межами університету, а саме у м. Рівно. Одеське земляцтво звітувало про проведений подібний захід – спільну трапезу, яка відбулася в Одесі (ми припускаємо, що під час канікул). Варто додати, що зустрічі такого роду повторювалися і не були одиничними випадками, а також у деяких випадках надавалася програма, що вказувала, про що буде зібрання, яка доповідь чи тема для обговорення²⁹. Такі заходи забезпечували неформальне спілкування учасників об'єднань, і могли відбуватися як на території Київського політехнічного інституту, так на малій батьківщині студентів.

Ще однією діяльністю деяких земляцтв було утримання та поповнення власної бібліотеки. Про це йдеться у доповідній Північно-Західного земляцтва, які хотіли обговорити питання організації бібліотеки та влаштувати лотерею, кошти від якої були спрямовані саме на її утримання. Полтавське земляцтво повідомляло про відсутність бібліотеки та її фінансування³⁰. Ми припускаємо, що наявність бібліотек у земляцтвах була рідкістю, адже знаходимо лише поодинокі повідомлення, однак обмін літературою міг бути поширений серед студентів земляцтва.

Висновки. Земляцтва Київського політехнічного інституту у перше десятиліття 20 ст. створювалися відповідно до законодавчих документів у Російській імперії з метою надання фінансової допомоги та моральної підтримки землякам, які здобували технічну та сільськогосподарську освіту. За своєю суттю – це не були політичні організації, а легальні об'єднання, за чією діяльністю наглядало керівництво Інституту, яке видало дозвіл на їх функціонування й утверджувало статут.

Управління у земляцтві здійснювалося Правлінням на загальних демократичних засадах з чіткою та прозорою виборчою системою відповідно до головного установчого

²⁷ Держархів м. Києва. Ф. 18. Оп. 1. Спр. 760. Арк. 153.

²⁸ Ibid. Арк. 153-153зв.

²⁹ Ibid. Арк. 74, 113, 146, 163, 176.

³⁰ Ibid. Арк. 35зв.,166.

документу. Найбільше уваги спрямовувалося у статуті на фінансову частину діяльності об'єднань і на матеріальну допомогу, що було ключовим у роботі для земляцтв. Заходи земляків відбувалися як на території Інституту, так і регіонах, що сприяли налагодженню тіснішої співпраці земляків.

До перспектив розвитку теми можна віднести дослідження легальних організацій Київського політехнічного інституту у перше десятиліття 20 ст., його гуртків і показати, яким було студентське життя поза навчанням. Також можна охарактеризувати детально революційну діяльність студентів і відшукати більше інформації, чи був присутній політичний рух у земляцтвах. Використовуючи мікроісторичний підхід, можна висвітлити повсякденне життя студентів Інституту та їх дозвілля.

Заява про відсутність конфлікту інтересів. Автор заявляє, що не має жодного реального чи потенційного конфлікту інтересів (фінансового, професійного, особистого або інституційного), який міг би вплинути на результати дослідження, їх інтерпретацію та подання матеріалу в цій публікації.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Джерела

Держархів м. Києва. Ф. 18 «Київський політехнічний інститут», 1897-1920 рр.

Література

- Мокляк В.** Земляцтва як одна із форм студентського самоврядування університетів України (друга половина XIX ст.). *Педагогічні науки*. 2012. № 54. С. 118-121.
- Могильний Л.П.** Життя студентів та студентські земляцтва в Київському університеті Святого Володимира. *Гілея*. 2014. Вип. 90. С. 41-44.
- Чуткий А.** Греки в Київському комерційному інституті: дослідження біографій студентського періоду та спроби самоорганізації. *Сторінки історії: збірник наукових праць*. 2021. Вип. 52. С. 121-153. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5244.52.2021.236157>
- Чуткий А.** Личные дела членов Бессарабского землячества студентов Киевского коммерческого института как ценный источник к истории Молдавии и украинско-молдавских отношений в начале XX века. *Moldoscopie (probleme de analiza politica)* (Chisinau). 2018. № 3 (LXXXII). S. 155-176.
- Чуткий А.** Невідомий аспект з історії польської громади Києва початку XX ст.: Польський гурток та Варшавське земляцтво у Київському комерційному інституті (1908-1914 рр.). *Europa orientalis Studia z dziejów Europy Wschodniej i Państw Bałtyckich*. 2015. № 6. С. 11-34.
- Янковий В.В., Стефанович Д.Л.** Київська політехніка: початок історії. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. 244 с.

Перше надходження – 13.04.2026
Прийнято до друку – 05.05.2026
Оприлюднено на сайті – 15.05.2026